

Florea
FIRAN

Mihai Eminescu 170 de ani de la naștere

Lumea toată-i trecătoare,
Oamenii se trec și mor
Ca și miile de unde,
Ce un suflet le pătrunde,
Treierând neconținut
Sânul mării infinit.
Numai poetul,

Ca pasări ce zboară
Deasupra valurilor,
Trece peste nemărginirea timpului:
În ramurile gândului,
În sfintele lunci,
Unde pasări ca el
Se-ntrec în cântări.

(„Numai poetul...”, 1869)

Recitindu-l pe Eminescu, și după un secol și jumătate de la primele sale scrieri, ne încearcă aceeași dilemă: cum îl receptăm și ce ne place astăzi din Eminescu, într-un timp atât de diferit și o stare nouă creată de poezia modernă și post-modernă. Lecturat din această perspectivă, Eminescu ne apare același titan, cu o imaginație fabuloasă și un limbaj inconfundabil, autorul marilor proiecte sociogonice și metafizice între care *mitul nașterii și morții universului* din poemele *Memento mori*, *Mureșan*, *Rugăciunea unui dac*, *Gemenii*, *Scrisoarea I*, sau *mitul creatorului* exprimat filosofic în *Odă (în metru antic)*, considerată punctul de plecare a poeziei moderne românești, și capodopera *Luceafărul*, sinteză a liricii sale. Cu timpul, Eminescu a devenit un model, un mit al spiritualității noastre.

Poate că este momentul să ne amintim că mentorul Junimii, încă de la primele sale studii, îl considera pe Eminescu „om al timpului modern”, și aceasta luând în considerație numai cele trei poezii trimise de la Viena lui Iacob Negruzzi și publicate în revista „Convorbiri literare”: *Venere și Madonă* (1870), *Epigonii* (1870) și *Mortua est!* (1871), care îl afirmă poetic și filosofic, ca articolul *Eminescu și poeziile lui*, publicat de Maiorescu chiar în anul morții poetului, să se încheie profetic: „Pe cât se poate omeneste prevedea, literatura română va începe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbei naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vesmântului cugetării românești”.

Continuare în p. 2

Eseu

Oana Băluică
Geo Constantinescu
Ion Dur

Dan Duțescu
Emanuel D. Florescu
Dodo Niță
Ion Parhon

Gabriela Rusu-Păsărin
Adrian Sângerzan
Lavinia Similariu
Anda Simion
Emilian Ștefăruță

Poezie

Alexandru Cazacu
Andrei Codrescu
Carmen Firan

Proză

Radu Polizu

Constantin Cubleșan – <i>Eminescu – analiza transdisciplinară</i>	p. 4
Adrian Cioroianu – <i>O Franță a pensionarilor, o Europă la fel</i>	p. 6
Ioan Lascu – <i>Generația '80. Cenacluri și antologii</i>	p. 6
Ionel Bușe – <i>Constantin Noica și naivitatea secundă a spiritului: filosofie este cu puțință</i>	p. 9
Mihai Ene – <i>Camus și semnificațiile revoltei</i>	p. 10
Dumitru Radu Popa – <i>Lucette Destouches și Céline</i>	p. 11
Rodica Grigore – <i>Din nou despre literatură</i>	p. 18

Glossă

Vreme trece, vreme vine
Toate-s vechi și nouă toate:
Te e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socote:
Nu spera și nu ai teamă
Te e val ca valul trece:
De te-ndeamnă de te cheamă
Tu rămâi la toate rece.

Viitorul și trecutul
Sunt a ființei două fete
Vede-n capăt începutul
Ține știe să le-nvețe:
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate
Dar de-a lor zădărnice
Te întreabă și socote.

Sumar

Florea Firan, *Mihai Eminescu – 170 de ani de la naștere* / pp. 1-3

Constantin Cubleșan, *Eminescu – analiza transdisciplinară* / p. 4

Dan Duțescu, *Eminescu vindecat la Florești cu iubire* / p. 5

Adrian Cioroianu, *O Franță a pensionarilor, o Europă la fel* / pp. 6-7

Emanuel D. Florescu, *Iară noi? Noi, epigonii?* / p. 7

Ioan Lascu, *Generația '80. Cenușuri și antologii* / p. 8

Ionel Bușe, *Constantin Noica și naivitatea secundă a spiritului: filosofia este cu puțință* / pp. 9-10

Mihai Ene, *Camus și semnificațiile revoltei* / p. 9

Dumitru Radu Popa, *Lucette Destouches și Céline* / p. 11

Adrian Sângeorzan, *Calea de mijloc* / p. 12

Andrei Codrescu, *Poeme: Terry Riley, Copilul continuu* / p. 13

Carmen Firan, *Poeme: Reuniune, Alte timpuri* / p. 13

Alexandru Cazacu, *Poeme: Vintage; Efectul Stendhal; Bellow the line; Derizoriul zilei* / p. 13

Radu Polizu, *Caravanele sării* / p. 14

Gabriela Rusu-Păsărin, *Jocul memoriei și fantezmele interiorității* / p. 15

Lavinia Similariu, *Un secol citindu-l și recitindu-l pe Benito Pérez Galdós* / p. 16

Oana Băluică, *Virginiei, cu drag* / p. 17

Rodica Grigore, *Din nou despre literatură* / p. 18

Ion Dur, *Vasile Băncilă despre misiunea românească* / pp. 19, 21

Geo Constantinescu, *Jurnalul unui cobai* / p. 20

Anda Simion, *Radio: Vocea incomodă a adevărului* / p. 21

Ion Parhon, *O voce, un destin, o lume* / p. 22

Red., *Okeanos: „Viața Românească”; „Convorbiri literare”* / pp. 22-23

Dodo Niță, *Evenimentul BD al anului 2019* / p. 23

Emilian Ștefăruță, *2020: Muzeul de Artă – Centrul Brâncuși* / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Mihai Eminescu 170 de ani de la naștere

Într-un fel sau altul, poezia românească a pornit de la Eminescu, chiar și atunci când s-a îndepărtat de el, când a apărut simbolismul sau poeți de o altă factură, precum Lucian Blaga, dar mai ales Tudor Arghezi, neîncadrabil în vreun curent sau școală literară. Firesc, un poet de dimensiunea lui Eminescu a continuat să fie citit și receptat divers, mai ales de către critica literară, uneori interpretat, „judecat” cu patimă și pe nedrept. Eugen Simion, în prefața la volumul *Opere I Poezii*, Ediție îngrijită de D. Vatamaniuc (1999), crede că „și de aici înainte criticii literari, acești indivizi curioși care, neajungând la concept, caută să pătrundă și să definească, în limbajul lor, fantezmele din jurul conceptelor”.

Referindu-se la asemenea critici, Constantin Noica cerea ca poetul să nu fie „judecat”, ci *cuprins*, susținând, din acest punct de vedere, că Eminescu este pentru români, ceea ce Goethe este pentru germani. „Căci nu de judecat critic, de către noi, este acum Eminescu, ci de asimilat într-un fel, ca o conștiință de cultură de dinăuntru nostru? de la folclor și până la științele pozitive?, devenind astfel conștiința noastră mai bună, sau poate mustrarea de conștiință a oricărui intelectual, care-i vede necuprinsul, adică sinteza însăși”. Și cum se știe, Noica își propusese să publice „Caietele Eminescu” într-o ediție facsimilată, inițiativă neîmbrățișată de editori la acea dată, rămasă în fază de proiect. Filosoful urmărea, de fapt, prin tipărirea celor 15000 de pagini din manuscrisele lui Eminescu să prezinte contemporanilor săi imaginea unui geniu pregătit de o mare cultură, în speranța că va trezi la contemporani dorința pentru „o nouă și sănătoasă cultură”.

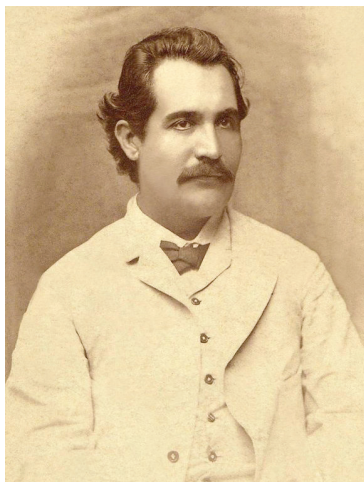
Astăzi avem tipărite cele 15000 de pagini din „Caietele Eminescu”, dar și studiul lui Constantin Noica – *Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești* (1975), contribuția esențială a filosofului în „problema Eminescu”.

Pentru mine și generația mea, cred și pentru mulți cititori, din lectura de adolescenți, Eminescu a devenit autorul preferat fie și numai pentru poeziile *Venere și Madonă*, *Mortua est!*, și *Epigonii*, în care muzicalitatea versurilor ne apărea copleșitoare, iar poetul-îndrăgostit, cuceritor. Îmi vin în minte și acum versurile din *Mortua est!*:

„A fi? Nebunie și tristă și goală;
Urechea te minte și ochiul te-nșală;
Ce-un secol ne zice, ceilalți o deszic.
Decât un vis sarbăt, mai bine nimic.”

Cu siguranță, viziunea morții cosmice, pregnantă în poezie, este profund impresionabilă, după cum ultima strofă din *Venere și Madonă*, în care îndrăgostitul face jurământ de credință, transmite o stare euforică:

„Șterge-ți ochii, nu mai plânge!...
A fost crudă-nvinuirea,
A fost crudă și nedreaptă,
fără razem, fără fond
Suflete! de-ai fi chiar demon,
tu ești sântă prin iubire,
Și ador pe acest demon cu ochi mari,
cu părul blond.”

Scribul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. Tomescu.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de Florea Firan

Editată de: Fundația – Revista
Scribul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Revista apare cu sprijinul
Societății de avocatură
„Săuleanu și Asociații”

Redacția

Director:

Florea FIRAN

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU

Andrei CODRESCU

Eugen NEGRICI

Gheorghe PĂUN

Dumitru Radu POPA

Dumitru Radu POPESCU

Lucian Bernd SĂULEANU

Monica SPIRIDON

Emilian ȘTEFĂRUȚĂ

Redactori:

Mihai ENE

Oana BĂLUICĂ

Mihai FIRICĂ

Ion PARHON

Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL

Răzvan HOTĂRANU

Dan IONESCU

Alexandru OPRESCU

Gabriela RUSU-PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare computerizată:

Georgiana OPRESCU

Redacția și Administrația: Craiova

Str. Constantin Brâncuși, nr. 24

Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763

E-mail: scribulromanesc@yahoo.com

Web: www.revistascribulromanesc.ro

Cont: RO03BRDE170SV21564261700

BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scribulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
apartine integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX Craiova,
str. Electroputere, nr. 21, tel. 0251 580431

Abonamente

la Scribul Românesc

Abonați-vă la revista „Scribul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita și la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 100 lei. Pentru abonații din străinătate este de 140 \$ sau de 125 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763

→ O nouă lectură din Eminescu-poetul, dar și prozatorul, și mai ales publicistul, ne arată cât de aproape ne este astăzi, înfruntând timpul. De unde și mereu vehiculata sintagmă „Eminescu – contemporanul nostru“.

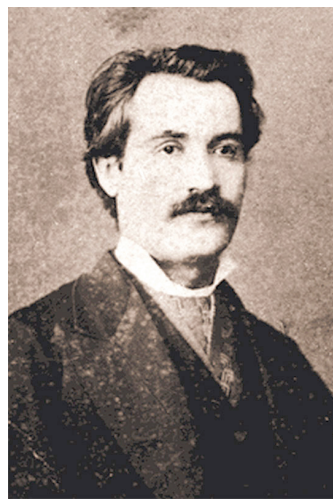
Imaginea completă a scriitorului Eminescu o avem numai după lectura creației integrale – a poeziei, prozei și teatrului, precum și a publicisticii și corespondenței, întrucât autorul transferă părți din dramaturgia sa în poezie. Proza este elaborată concomitent cu poezia și reflectă aceleași teme. Poeziile din perioada 1870-’71, din „Convorbiri literare“, merg în paralel cu proze precum *Geniu pustiu* și *Făt-Frumos din lacrimă*; marile poeme filosofice, sociale și politice, cu *Sărmanul Dionis*, proză filosofică și fantastică în care se regăsesc aceleași teme romantice cu cele din lirica sa.

Dramaturgia – rămasă în manuscris în stadii diverse de elaborare, scrisă de regulă în versuri, avea în prim plan figuri istorice precum Decebal, Bogdan-Drăgoș, Alexandru cel Bun, dar și eroi populari sau figuri revoluționare ca aceea a lui Andrei Mureșanu – devine și ea o parte importantă a operei sale.

Alături de Caragiale, în epocă, Eminescu este un ziarist profesionist de forță, desfășoară o întinsă activitate publicistică, până la sfârșitul vieții semnând peste două mii de articole, cele mai multe în cotidianul „*Timpu*“ (1877-1883). Publicistica eminesciană e mai mult ca oricând în concordanță și cu realitățile politice de astăzi și gustată ca atare, regăsindu-se, fragmentar, ca motto-uri, pe frontispiciul multor publicații.

Studiile care întregesc imensa bibliografie critică privind pe Eminescu, omul și opera, devin indispensabile în receptarea reală a creației scriitorului în totalitatea ei. De menționat continuarea și încheierea „*Ediției Perpessicius*“, începută în 1939, cu partea a doua a bibliografiei din volumul XVII, apărut în 2009, ediție completată de versiunea realizată de academicianul D. Vatamaniuc în șapte volume și prin seria de volume în care au fost reproduse manuscrisele eminesciene din Biblioteca Academiei Române sub coordonarea criticului Eugen Simion.

Acestora li se adaugă alte volume de manuscrise și documente eminesciene inedite cum ar fi al lui George Muntean – *Eminescu: 100 documente noi* (Ed. Eminescu, 2000), precum și *Correspondența inedită, Mihai Eminescu – Veronica Micle*, sub titlul *Dulcea mea Doamnă/Eminul meu iubit*, care cuprinde 93 de scrisori inedite adresate de Eminescu Veronicăi Micle și 15 trimise de Veronica Micle lui Eminescu în perioada 1879-1883 recuperate și publicate la Editura Polirom în 2000 de către Christina Zari-fopol-Illias, profesor asociat de studii clasice și limba și literatura română la Indiana University Bloomington din SUA. Scrisorile dintre cei doi protagoniști ne dau informații în primul rând biografice, despre ei, dar și altele

Dobrescu, *Mihai Eminescu* (2004), sinteză de peste 300 pagini, sau recentul volum al lui Zenovie Cărlugea, *Mihai Eminescu. Dicționar monografic. Oamenii din viața lui*, prin care cartografiază relațiile pe care Eminescu le-a întreținut cu personalitățile culturale și sociale ale vremii, între care Titu Maiorescu, Veronica Micle, I. L. Caragiale sau Ion Creangă pe care îl consideră ca fiind „cel mai original povestitor român“.

de ordin psihologic, cultural și literar, social sau politic, încât istoria și critica literară a avut un timp îndelungat subiect de dezbatere.

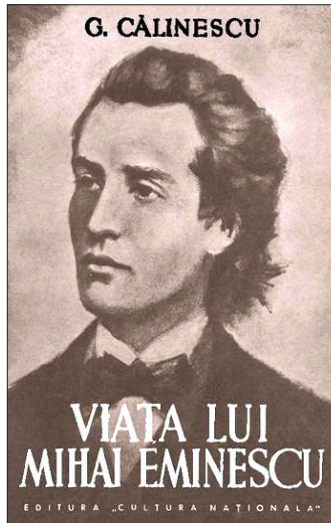
Mai trebuie amintite o serie de lucrări de mare utilitate ce se înscriu în Bibliografia eminesciană de referință, între care *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, apărut la Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași, sub coordonarea profesorului D. Irimescu, sau *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu* publicat la Editura Saeculum, sub coordonarea lui Ionel Oprișan, lucrare ce cuprinde, în ordine cronologică, aproape tot ce a apărut în presă sub formă de volum despre viața și opera lui Eminescu, ajungându-se în 2012 la volumul XXXIII. Criticul Constantin Culeșan de aproape trei decenii și-a dedicat activitatea în studierea operei eminesciene, urmărind cu tenacitate și simț critic tot ce s-a scris semnificativ în ultimii ani, publicând volume de comentarii critice cu noi contribuții la exegeza eminesciană. Parte din articolele publicate în revista „*Scrisul Românesc*“ au fost reunite în volumul *Eminescu în reflecții critice* (2017) în care analizează și comentează critic 35 de studii și exegeze, cu interpretări diverse ale operei poetice și gândirii sociologice, filosofice, economice sau juridice ale lui Eminescu.

Un studiu important rămâne al Ioanei Em. Petrescu, *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, publicat postum în 1989, urmat de *Melancolia lui Eminescu*, lucrarea profesorului George Gană, editată în 2002, în care concluzionează că „pesimismul este o concepție despre lume, melancolia este un sentiment existențial“; Monografia lui Caius

O valoare deosebită o reprezintă studiile profesoarei Monica Spiridon: *Eminescu: O anatomie a elocvenței* (Ed. Minerva, 1994) și volumul publicat la Editura Scrisul Românesc, *Eminescu sau despre convergență* (2009), prin care autoarea relevă: „Eminescu așteaptă să beneficieze de o prestație interpretativă și evaluativă corespunzătoare, care să-l scoată pe de o parte din hagiografie și pe de alta din trivializarea conjuncturală, instalându-l (cu rezultate potențial surprinzătoare) acolo unde îi este locul: în contextul literar romantic și în funcția sa culturală majoră, decisivă pentru orice literatură europeană, aceea de *Scriitor național*. Un tratament istorico-literar adecvat al lui Eminescu poate demonta multe dintre falsele polarități și dintre beligeranțele fastidioase alimentate de tratamentul său actual, cel puțin lamentabil.“ Un studiu relevant este al profesoarei Iliana Gregori, de la Freie Universität Berlin, cu un titlu incitant – *Știm noi cine a fost Eminescu? Fapte, enigme, ipoteze*, prin care conturează profilul intelectual al scriitorului rezultat din mediul cultural berlinez și al universității unde a studiat.

La întregirea portretului de autor contribuie și o serie de eminescologi străini, cum ar fi Helmut Frisch, privind sursele germane ale creației eminesciene, pe care l-am ascultat susținând comunicări la congrese internaționale organizate de Fundația Culturală Română din București la Brașov și Sinaia după Revoluție, apoi cartea austriacului Joachim Storf, despre scrierile politice, tradusă în românește în 2003, după ce Rosa del Conte publicase în 1961 (Modena) cel mai important studiu din exterior – *Mihai Eminescu o dell' Assoluto*, cu o ediție în limba română în traducerea lui Marian Papahagi (Ed. Dacia, 1990). Apariția a numeroase studii realizate de către eminescologi români, profesori universitari, cercetători, istorici și critici literari, la care s-a depus o muncă uriașă, ne îndeamnă la menținerea proaspătă în conștiința noastră a celui mai mare poet român din toate timpurile, creatorul de geniu, poetul „nepereche“, a cărui zi de naștere este sărbătorită din 2011 ca *Ziua Culturii Naționale*, inaugurată de Academia Română într-o sesiune solemnă condusă de președintele acestui înalt for științific.

Ce simplu și frumos spunea cândva Tudor Vianu: „Fără Eminescu am fi mai altfel și mai săraci!“ ■

Constantin
CUBLEȘAN

Eminescu – analiza transdisciplinară

Poemul *Luceafărul* a fost supus, de-a lungul anilor, unor analize dintre cele mai diverse, atât ca modalitate de abordare analitică și de investigație tematică sau stilistică, lexicală ori prozodică, ideatică nu mai puțin etc., încât nu puțini sunt astăzi aceia care consideră că s-a vorbit prea destul (!?) despre Eminescu în general și despre *Luceafărul* în particular. Și totuși, studii de amploare, de profunzime în cercetare, continuă să apară, cel mai adesea surprinzătoare prin tocmai perspectiva de abordare modernă a poemului ca și a creației eminesciene în ansamblul ei. O astfel de exegeză oferă profesorului Lucian Costache în *Luceafărul înainte și după Luceafărul* (Ed. Print, 2019), considerând că poemul „atât de cuprinzător, ne poartă nu către surse, ci spre idei și imagini legate între ele misterios și fermecător” fiind, de fapt, „un focar de raze ce poate pune în evidență și frumusețea cugetării și fanteziei creatoare, nervurile care leagă culturi și judecăți de valoare dintotdeauna”, obligând, cu evidență, la cunoașterea universului transdisciplinar al acestuia.

Întrucât „ștergerea hotarelor între discipline, între diferite forme de cunoaștere, mituri și religii diverse, științe, arte, filosofii” e „o constantă a creației eminesciene și atât de vizibilă în creația sa artistică, forma cea mai adecvată și mai cuprinzătoare a cunoașterii: *Poezia*”. Tocmai de aceea, abordarea pe care o dezvoltă Lucian Costache este una în cheie transdisciplinară: „am procedat și vom proceda în continuare să privim, pe cât se poate, transdisciplinar poemul suprem, cu legăturile sale ascunse în lumina mitologiilor, culturii, literaturii diverse, fără a cădea în exagerările criticii sursieriste. (...) Cunoașterea de sine este aici conectată, prin «complexitatea alogică a Terțului Ascuns», la Cunoașterea Totului sau la cunoașterea transgresivă și presupune o captare intuitivă a informației spirituale care traversează toate nivelurile de Realitate și prin care noi am putea ajunge la cunoașterea tuturor lucrurilor. (...) *Transdisciplinaritatea* ne îndeamnă la o nouă speculație, fără a exagera gândirea științifică a lui Eminescu în domeniul atât de fascinant al fizicii și astrofizicii. Ne interesează acele construcții metaforice, acele formulări, versuri, strofe care ar putea să se constituie în imagini explicabile astăzi științific, rămânând în limitele fascinantelor sale fantezii poetice și în folosirea la alte dimensiuni de până la el a limbii române”. Iată propunerea unui program de studiu ce se concretizează într-un demers o amplexare puțin obișnuită.

Lucian Costache (în continuarea eseurilor din volumul *M. Eminescu. Chipuri de aer și chipuri de lut*, 2009), cu minuție și rigoare metodică stăruie, în largi comentarii comparatiste, asupra marilor și multiplelor motive eminesciene sintetizate în construcția poemului (Amor/Eros, Trans-timp și trans-spațiu, nemargini de gândire, Zidirea lumii, limba atotștiutoare, visul,

dorul nemărginit, Demiurgul etc.), efectuând lungi incursiuni explicative în substanța ideatică/filosofică a acestora, din Antichitate până în prezent (*de dinainte și de după Luceafăr*), urmând trimerile sugerate de însăși creația literară eminesciană, ceea ce probează „larga deschidere universală a unei capodopere”. Se folosește în comentariile sale de operele anticilor (Platon, Aristotel, Homer, de semnificațiile Biblice, Horațiu, Tacit, Tertulian etc.) dar și ale filosofilor, scriitorilor din toate timpurile, până la cei de azi, la eminescologii noștri de autoritate, revelați într-o bibliografie amplă, selectivă și mai ales selectă, căutând și aflând aici sprijinul necesar, de fiecare dată, pentru toate opiniile proprii („Am citit cred că aproape tot ce s-a scris despre această complexă *simfonie*”). Interesantă, de reținut, este tocmai viziunea (poetică) asupra construcției *Luceafărului*: „Poemul e așadar simfonic, unitar melodic, dar cu note de la *tăcere la țipăt*, de la flaut (instrument ale cărui acorduri sunt vădit lirice) la orgă, instrumente «clase», ultimul de catedrală, de substanță religioasă, sugerând divinitatea. (...) Sub învelișul melodic, excepțional al limbii române, se desfășoară conținutul operei, mai greu de surprins, ca în orice simfonie care își deschide înțelesurile numai unor inițiați”. Metafora simfoniei poemului *Luceafărul* se extinde asupra întregii opere eminesciene, văzută ca un întreg, astfel încât pașii analitici ai înaintării hermeneutice în universul ideatic al poemului, reprezentând deslușiri pe segmente, nu fac altceva decât să evidențieze, din interior, acorduri ce potențează vasta coloratură armonică a acestuia.

În abordarea fiecărui motiv în parte, recurge la trimeri istorice privitoare la apariția și evoluției acestuia în universalitate, pentru a focaliza apoi totul asupra modului original în care Eminescu îl valorifică. Dar, de fiecare dată asistăm la interpretări proprii, originale („Din punctul nostru de vedere...” sau: „din perspectiva punctului nostru de vedere” etc.) ceea ce dă comentariului o notă aparte de interes, având propuneri concluzionare surprinzătoare, incitante, adesea de-a dreptul temerare. Ar fi greu să urmăresc demonstrativ atâtea și atâtea propuneri în linie comparatistă, transdisciplinară după cum se dorește, limitându-mă aici doar la exemplificare acestui tip de sinteză analitică, referindu-mă la problema/motivul geniului, atât de frecventă în atâtea și atâtea abordări critice în care *Luceafărul* e identificat în persoana lui Eminescu, înțelegând aici drama geniului în... lume. „Dacă *Luceafărul* se trage îndărăt în nefericirea de a fi «nemuritor și rece» – observă exegetul – lumea aceea de jos a învățat cu adevărat să-și ridice privirile către el, sau către altul ca el, de parcă ar sta să spargă cerul său strâmt, în care doar norocul o petrece. Acum, abia, lămurirea dată de poetul însuși, asupra sensului alegoric pus în joc de el, își capătă explicația, poate.

Soarta *Luceafărului* este soarta geniului. (...) Dacă geniul seamănă cu *Luceafărul*, este fiindcă poartă în el generalul, la care vrea să «ridice» lumea norocului. Să coboare el în această lume nu poate. (...) Dacă geniul nu poate fi fericit, el nu poate fi nici nefericit. Dacă el nu poate feri pe cineva, nici cineva nu-l poate feri pe el. Dacă nu are moarte, nu poate avea nici noroc, pentru că norocul e al ființei umane conștiente sau neconștiente de sine, cu petrecerea peste sine a norocului. (...) Geniul e obligat așadar să se retragă în propria singurătate (...) o observație a D-lui Alexandru Surdu: citind basmul lui Kunisch în limba germană, domnia sa observă că acesta traduce românescul «smeu» prin «Das Geist», și face legătura cu notația cunoscută a lui Eminescu (...) poetul înțelege «geniu» ca «smeu», respectiv ca «Das Geist». Geniul are, așadar, natură smeică, reprezintă o stea căzută pe pământ și întrupată în ceva nemuritor. În *Banchetul*, daimonul este identificat cu Eros, o ființă între zeu și muritor, așa cum sburătorul nostru e o întrupare smeiască (...) Alegoria geniului ca demon e și în viziunea atât de fermă a lui Goethe, identificând în Napoleon, Shakespeare, Mozart, Byron sau Rafael, întruchipări ale demonului, fapta superioară fiind creația unui spirit demonic, rezultatul producției unui geniu. (...) Eminescu e fascinant. Să se compare, de exemplu, *cufundarea în stele, în nori și-n ceruri nalte* din *Floare albastră* și coborârea din stele, nori și ceruri nalte a *Luceafărului*. Astrul Hyperionic se va cufunda în matca nașterii sale, în ceruri nalte, deasupra, pentru a reveni printre stele” Ș.a.m.d.

Interesantă este definirea Demiurgului („Cine este însă acest Demiurg? Fără ca acest nume să apară în textul poemului”), interesantă incursiunea în Orfism („Discursul Demiurgului atestăpănitor /.../ îi oferă «revoltatului» Hyperion alternativ în locul rățacirii sale erotice: o dată posibilitatea de a fi asemenea lui Orfeu de a îmblânzi prin forța lirei orifice exuberanța iubirii terestre, contaminarea luciferă”), coordonatele mitului *Luceafărului* („Mitul *Luceafărului* nu e o sumă a altor mituri, ci un construct original de mare imaginație care, într-o formă poetică explică lumea”), explicarea simbolului cifrei trei în doctrina gnostică, cu semnificația apariției *Luceafărului* în iatacul fetei de împărat dar și cu drumul său cosmic, etc. etc., exerciții hermeneutice de explicitare a sferelor imagistice de vastă cuprindere filosofică din poem, cu trimeri insistente la prezența unor identități de gândire în întreaga operă poetică sau epică a lui Eminescu.

Fără îndoială, studiul întreprins de Lucian Costache se impune ca una dintre cele mai ample sondări actuale în orizonturile de gândire eminesciană, pe temeiul imaginarului poetic din *Luceafărul*, dezvoltând un discurs comparatist, de cea mai riguroasă și penetrantă investigație filosofică. ■

Eminescu vindecat la Florești cu iubire

Dan
DUȚESCU

La începutul anului 1878 (mai-iulie) Mihai Eminescu traversa o perioadă dificilă, cu o stare de sănătate precară. Oboseala psihică, culmina cu o depresie accentuată, dublate de problemele fizice, date de ulcerăriile tot mai dese și durerile insuportabile ale gambelor. Cauzele principale, ale acestei stări, erau munca asiduă de la redacția publicației „Timpul” și deziluziile sentimentale repetate.

Urmarea unui consult amănunțit, doctorul Kremnitz (medicul Casei Regale) îi recomandă poetului o perioadă de repaus, într-un mediu departe de cel al Bucureștiului. Auzind de

ale Arpadiei și Chicioarei, în apropierea cărora căprioarele își dezmiardă puii, cu apele line și repezi coborâtoare ale râului Gilort, afluent al Jiului, cu nisipul lui extrem de fin. Simfonia de sunete, dată de trilurile variate ale păsărilor, întregeste peisajul mirific, cutreierat împreună cu o ființă iubitoare ce îl inspiră pe marele poet. Aici Mihai Eminescu are o activitate literară intens creatoare. Traduce, la îndemnul lui Theodor Rosetti, un volum de *Fragmente* din documentele baronului Eudoxiu Hurmuzachi din *Istoria românilor*, volum care va fi apoi tipărit, dar fără menționarea lui Eminescu ca traducător; finalizează

această perioadă, dar mai ales iubirii, singurul medicament care poate vindeca un suflet în metastaze, cum era cel al poetului.

Iubirea pe care Elena din Florești a nutrit-o, cu toată ființa ei, la surprins pe poet, vindecându-i rănilor sufletului și chiar cele trupesti. Mai mult, iubirea ei l-a incitat și inspirat profund pe poet, pentru că, poate pentru prima și ultima dată, Eminescu nu a căutat disperat, ca un Cupidon neliniștit, această stare, iubirea unei femei frumoase. Ea i-a fost oferită, iubirea ei fiind ca un dar.

Acesta este poate secretul vindecării miraculoase a poetului, în scurtă sa ședere la Florești.

Este adevărat, poetul, pe parcursul vieții, a fost îndrăgostit de mai multe femei, (Veronica Micle, marea dragoste a poetului și poate muza inspiratoare, Cleopatra Poenaru, Mite Kremnitz) în care a căutat cu disperare idealul feminin, perfecțiunea sentimentelor, dragostea exclusivă, femeia iubitoare necondiționat. A suferit enorm în toate experiențele avute cu feminitatea și femeile ce au gravitat în jurul lui, motiv pentru care a creat într-o manieră genială irepetabilă versuri cu reverberație universală, despre dragoste și pierderea ei.

În ultima parte a vieții, poetul aflat pe patul de suferință, a spus: „În ce mă privește pe mine..., deși am fost de multe ori îndrăgostit, dar să vă spun drept eu n-am iubit niciodată. Eu mă înșelam pe mine însumi luând drept dragoste dorința de dragoste, adică dorința aceea de a înșelunchea înaintea unei femei frumoase pe care mi-o zugrăveau imaginația și simțurile mele. Dar odată și odată pare-mi-se tot am iubit, căci de data asta am suferit mult...” (G. Călinescu, *Viața lui M. Eminescu*, pp. 255-256)

În Florești Eminescu a revenit după ceva timp, se crede, la conacul din Câmpul Cerbului. Lumea nu se schimbaseră prea mult, viața conservativ arhaică a Floreștiului era aceeași ca la prima venire a sa.

Conacul din Florești al junimistului Nicolae Mandrea

această critică situație, Nicolae Mandrea (lider conservator, magistrat și junimist, prieten cu poetul) căsătorit cu Zoe Mandrea, fostă Bălcescu (fata lui Barbu Bălcescu, nimeni altul decât fratele marelui pașoptist Nicolae Bălcescu) îl invită pe Eminescu să-și petreacă perioada următoare la conacul său, situat în localitatea Florești, la confluența dintre Gorj, Dolj și Mehedinți, „unde avea cer curat și apă bună”.

Poetul primește cu bucurie invitația și la finele primăverii coboară din trenul de București, în stația Filiași, nu departe de Craiova. De aici merge cu poștalionul până la conacul din Câmpul Cerbului.

Vestea sosirii marelui poet în localitate este primită cu o imensă bucurie de localnici, dar și de o tânără frumoasă cu părul blond și „ochii vineți” (vezi poezia *Freamăt de codru*, penultima strofă), fata parohului urbei, preotul Dumitru Duțescu (străbunicul subsemnatului).

Elena este cucerită de farmecul boem al poetului de care se îndrăgostește iremediabil. Iubirea ei este fără margini, nu-și mai aparține, poetul devine visul ei frumos, cu care își petrece tot timpul. La rândul său Eminescu primește cu bucurie sentimentele nedismulate ale fetei cu care se însoțește în peregrinările din minunatul areal al Floreștilor.

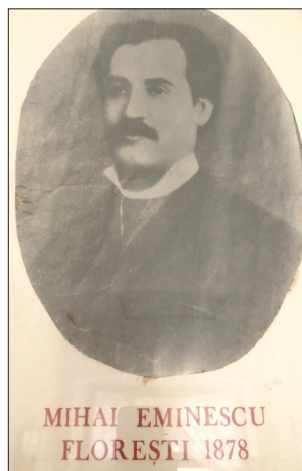
Cadrul natural excepțional din vecinătatea conacului este pus în evidență de munții care se văd în zare, pădurile de stejar ce se prăvălesc peste dealurile subcarpatine până în marginea așezării, cu cătunele de poveste

poezie care i-o dedică Elenei, femeia care îl iubește cu pasiune și patimă, de care Eminescu se îndrăgostește la rândul său.

Poezia în formă inițială cuprindea trei strofe mai mult decât cea din varianta finală și se află, cu dedicația pe care am menționat-o, în posesia Academiei Române, alături de alte documente, mărturie a faptului că geniul literaturii române a fost, a trăit și a iubit la Florești.

De remarcat este faptul că poetul prezintă un reviriment în starea sa de sănătate, constatată cu bucurie de Ioan Slavici, bunul prieten al poetului, întruna din vizitele de la conacul din Câmpul Cerbului. Așa cum menționa G. Călinescu, în studiul monografic *Viața lui Mihai Eminescu*, la p. 300. Când Slavici trecu și el pe la Florești, îl găsi pe poet „sănătos și în voie bună”, cum reiese, de altfel și dintr-o scrisoare a poetului transmisă colegilor de la redacția publicației „Timpul”. „Măi, oameni buni, Caraieli și Ronetti-Roman..., nu fiți bezevenchi și scrieți-mi orice...”, unde vorbește de „fata popii cea ocheșică”.

Astfel, poetul se însănătoșise, avea un tonus bun, era vesel și plin de viață. Să fie datorată această stare excepțională a poetului tratamentului doctorului Kremnitz, sau secretelor vreunui vrac local? Cu siguranță, starea generală a poetului a cunoscut o îmbunătățire remarcabilă, datorită atmosferei care l-a însoțit în

„Am răspuns: – Pădure dragă,
Ea nu vine, nu mai vine!
Singuri, voi, stejari, rămâneți
De visați la ochii vineți,
Ce luciră pentru mine.
Vara-ntreagă.

Ce frumos era în crânguri
Când cu ea m-am prins tovarăș
O poveste încântată
Care azi e-ntunecată
De-unde ești revino iarăși,
Să fim singuri!”

Câteva lucruri lipseau, totuși, din vechiul peisaj, dispăruse ceva..., Elena, fata popii cea ocheșică, cu freamătul codrului și iubirea ei nemărginită pentru Mihai Eminescu. ■

**Adrian
CIOROIANU**

O Franță a pensionarilor, o Europă la fel

Bleu-alb-roșu
Jurnal parizian (XXX)

Franța a intrat cu bine în anul 2020, desigur, dar aceasta nu înseamnă că, în viitorul apropiat, va fi ferită de aceleași probleme care au agitat-o recent – și altele noi, pentru că democrațiile nu duc lipsă de probleme. Pe lângă demonstrațiile vestelor galbene au mai apărut, în ultimele luni, și protestele legate de încercarea administrației Macron de a modifica legea pensiilor (sau legile pensiilor, după cum vom vedea) din Franța, în ciuda opoziției sindicatelor și a unei bune părți din opinia publică, evident.

Spre finalul anului 2019 lucrurile au degenerat iarăși, social vorbind, și s-a ajuns la paralizarea tuturor instituțiilor de stat – inclusiv transportul în comun sau programele Radioului de stat. În prima săptămână a lui decembrie 2019, într-o seară rece și cu burniță, trebuia să ajung la Ambasada României, la un spectacol la care-mi dădusem întâlnire cu niște amici. Șoferul nostru de la UNESCO fiind în concediu medical (și, ca orice român, *moi y compris*, tratându-se în România), am mers liniștit spre stația unui autobuz despre care știam că mă lasă fix prin cartierul ambasadei. Am așteptat 67 de minute și n-a apărut nimic; am renunțat, cu atât mai mult cu cât se pune și problema cu ce m-aș putea întoarce de acolo, mai târziu în noapte. Transportul de suprafață, prin greva șoferilor, s-a redus drastic. La fel circulația trenurilor. Apoi, dintre cele 16 linii de metrou ale Parisului, doar două mergeau cu program normal: linia 1 (linie istorică, de la Vest la Est, aceasta este prima linie dată în folosință, pentru Expoziția Universală din anul 1900!) și linia 14 (Nord/Vest – Sud/Est). De ce mergeau cele două? Pentru că sunt complet automatizate, nu au conductori (care erau în grevă), ci sunt pur și simplu gestionate dintr-un centru de comandă, fără niciun personal la bord.

„Nihilismul cu față umană”

În chiar acele zile am luat (din surse publice) pulsul unora dintre intelectualii francezi, legat de aceste evoluții. Este victoria „*nihilismului cu față umană*”, care face ca civilizația noastră, cea democratic-occidentală, să fie văzută ca vinovată de orice, drept care orice violență împotriva ei pare admisibilă – spunea, într-o ședință publică a Academiei Franceze, filosoful și scriitorul (academician) Alain Finkielkraut, prilej pentru un important editorialist să tragă concluzia trasând contururile unei Franțe ca o „corabie beată”, o țară „în erupție în care CGT și camionagii impun propria lor lege”¹.

Evident, este dreptul francezilor – din presă sau din politică – să discute aceste subiecte, care sunt cu totul reale. La fel de evident, turismul obișnuit, de oriunde ar veni el, cel care stă un weekend, o săptămână sau zece zile în acest frumos oraș nu are cum să pătrundă toate

nuanțele polemicii naționale (la drept vorbind, mă întreb dacă le pătrunde cineva?!) – ci, cel mult, vă spuneam, orice om obișnuit se poate plânge că transportul nu funcționează, că la radiourile de stat se aude mai multă muzică decât vorbe etc.

De fapt, problema e foarte serioasă. Acest balon al pensiilor a explodat în Franța pentru că sistemul de aici, se pare, era unul dintre cele mai dezechilibrate la nivel european. După cele spuse în media, ar exista peste 40 de sisteme paralele de pensii, fiecare cu categoriile sale speciale. Președintele Macron și premierul Philippe vor să le unifice într-unul singur, supus acelorași reguli. Sindicatele se opun – și au și

ele dreptate, pentru că, într-o societate democratică, nu vei vedea un sindicat care să renunțe de bună voie la un drept pe care l-au obținut în trecut. De exemplu: un conductor de locomotivă din Franța poate să iasă la pensie la 50 și ceva de ani și are încă un spor de toxicitate de pe vremea în care... locomotivele mergeau cu cărbune. Azi, un conductor de tren stă pe un scaun și tastează un ecran în fața lui, dar cine poate renunța la drepturile pe care deja le are?

Atenție: aceasta privește și România!

În opinia mea, toate statele europene – inclusiv România – merită să fie atente la ceea ce se întâmplă în Franța, pentru că, într-un fel, cele de aici sunt un preambul la ceea ce ne așteaptă pe toți: o inevitabilă criză a pensiilor, datorată dezechilibrului demografic prezent în toate statele europene și care se manifestă prin cel puțin două componente: a) un număr mic al nașterilor/copiilor și b) creșterea duratei medii de viață a oamenilor (*id est* a pensionarilor); în cazul nostru al țărilor de imigrație din Centrul și Estul Uniunii, se adaugă un al treilea factor: c) numărul mare al celor ce pleacă în alt stat al UE. Cu alte cuvinte: tineri (mai puțini) care vor intra pe piața muncii vor trebui să suporte pensiile unui număr tot mai mare de pensionari (care nu au nicio vină, pentru că ei și-au plătit disciplinați dările către stat).

Iată cum arată situația, în cazul concret al Franței: ca toate celelalte state din UE, Franța are o balanță demografică negativă (adică, sub

2,1 copii/femeie fertilă, ceea ce reprezintă, în demografie, începutul ratei de creștere naturală a unei populații). Speranța medie de viață, printre francezi, este în continuă creștere: în 2018, era de 85,3 ani pentru o femeie (!) și de 79,4 ani pentru un bărbat (da, și francezii au gluma că femeile se hrănesc cu zilele fripte ale bărbaților!). Ca să vă dați seama de progresul înregistrat în ultimele două secole (datorită dezvoltării medicinei, păcii pe continent, educației, răspândirii noțiunilor de igienă etc.), rețineți că, în Franța, speranța medie de viață era de 30 de ani în 1800 (!), 45 de ani în 1900, 66 de ani în 1950 și 83 de ani în 2018. Nu vi se pare fenomenal? Toate țările europene – repet, inclusiv România, cu diferențele de rigoare – au urmat aceeași tendință a creșterii duratei vieții.

Dar ce facem cu pensiile? În anul 1980, statistica spune că un bărbat francez care ieșea la pensie la 65 de ani mai avea (desigur, în medie) o speranță de viață pentru alți 13,6 ani. În anul 2018, pentru același bărbat de 65 de ani speranța medie care-i revine este de 19,4 ani – adică aproape 6 ani câștigați, în ultimele patru decenii². Nu e puțin lucru – mai ales pentru că nu știm ceea ce urmează, într-o lume în care ni s-a spus de către cei mai credibili savanți că deja s-a născut (prin 2016?) bebelușul care va trăi 150 de ani.

Legende care ies din scenă

Schimb registrul pentru a spune că, după ce, în luna noiembrie 2019, mai mulți importanți editori francezi au publicat în *Le Monde* un articol-manifest prin care deplângeau dispariția emisiunilor Tv dedicate cărților și producției literare, la începutul lui decembrie precedent a venit anunțul prin care celebrul Bernard Pivot (vreme de 15 ani realizatorul unei emisiuni săptămânale numite *Apostrophes*, dedicate cărților) se recuza din juriul care, anual, dă premiul literar Goncourt (juriu în care Pivot era membru de peste un deceniu și pe care îl prezida din anul 2014). La vremea ei, emisiunea *Apostrophes* avea milioane de telespectatori – e drept, într-o vreme în care în Franța nu existau decât trei canale de televiziune. Astăzi, vizualul francez are 27 de canale (plus cele cu plată etc.) și, în *prime-time*, nu mai există decât o singură emisiune despre scriitori și cărțile lor³ (*La grande librairie*, realizată de François Busnel, în fiecare miercuri seara, pe postul France 5 – iar doritorii din România o pot vedea pe postul francfon TV5).

În linii mari, e clar că tirajul cărților, inclusiv în Franța, este în scădere lentă. Totuși, în fiecare toamnă, în sezonul lansării noutăților, apar cca 600 de noi titluri de roman – dintre care cele premiate (și/sau apreciate de public) pot ajunge lesne, în următoarele 18 luni, la un tiraj de peste 200 de mii de exemplare. →